

קידום התחרות במערכת הבנקאית

דוח מיוחד - הערת ענף ו פברואר 2023

מידרוג מפרסמת מעת לעת דוחות מיוחדים הנוגעים לענפים או מנפיקים מסוימים מסוימים. הדוחות המיוחדים אינם מהווים דו"חות דירוג ו/או שיטות הערכה מבחינת תכנם או כוונתם ואין בהם כדי לשנות את שיטות ההערכה המתוארות במסגרת הדוחות המתודולוגיים. ככלל, דוחות מיוחדים נועדו על מנת: (1) לפרסם את הערכות מידרוג ביחס לנושאים או להתפתחויות הנוגעות למנפיקים מסוימים, (2) לתאר מגמות מאקרו כלכליות או מגמות בענף ולציין את כיוון השפעתם על הדירוגים (למשל: שינוי בביקושים בענף מסוים, התפתחויות בחקיקה או התפתחויות רגולטוריות), (3) להסביר תהליכי דירוג מסוימים על מנת לעזור למשקיעים להבין כיצד נקבע הדירוג, לרבות כיצד נלקחות בחשבון בדירוג מגמות מסוימות.

אנשי קשר:

אביאור דגן,
אנליסט

avior.dagan@midroog.co.il

עמית פדרמן, רו"ח
ראש צוות

amit.federman@midroog.co.il

איתי נברה, סמנכ"ל

ראש תחום מוסדות פיננסיים
itay.navarra@midroog.co.il

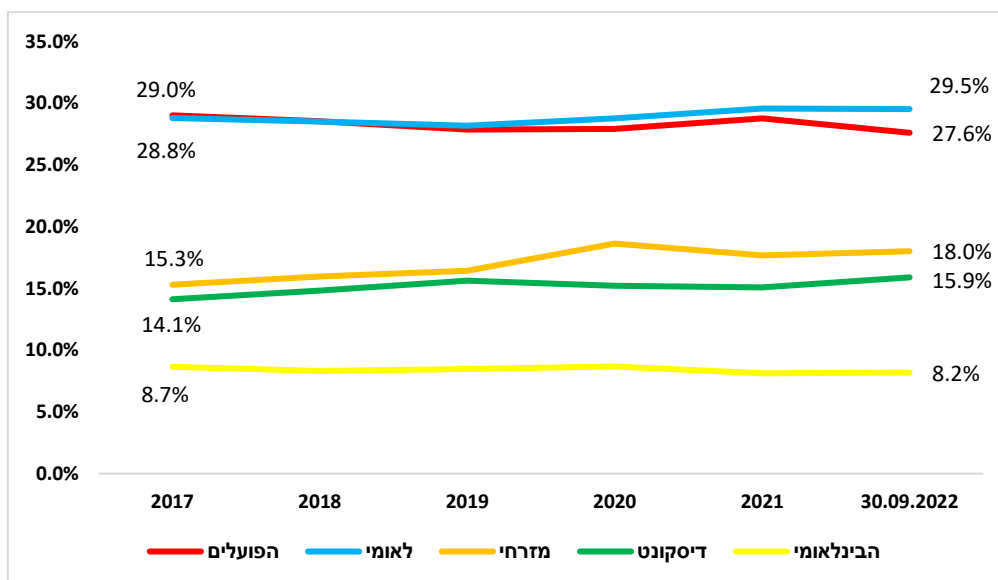
קידום התחרות במערכת הבנקאית - הערת ענף

שינוי סיווג של "בנק בעל היקף פעילות רחב" בחוק הבנקאות מחייב את דיסקונט למכירת השליטה בכאל ובכך משלים את המלצותיה של וועדת שטרומ להפרדות חברות כרטיסי אשראי מהבנקים הגדולים

ביום 19 בינואר 2023 הפעיל שר האוצר את סמכותו (בהמלצת וועדת היישום¹ מיום 20 בדצמבר 2022) לשינוי ההגדרה בשיעור הקבוע של "בנק בעל היקף פעילות רחב", זאת בהתאם לסעיף 111 בחוק הבנקאות. הרף הקבוע בחוק להגדרת בנק שנחשב בעל היקף פעילות רחב לפני השינוי, הינו בנק אשר נכסיו עולים על 20% משווי הנכסים² של כלל המערכת הבנקאית. לאחר הפעלת סמכות השר לשינוי השיעור הקבוע, הרף הנוכחי להגדרת בנק בעל היקף פעילות רחב, הינו בנק אשר נכסיו עולים על 10% משווי הנכסים של כלל המערכת הבנקאית.

ביום 30 בינואר 2023 אישרה ועדת הכספים של הכנסת את תקנות הבנקאות לבנק אשר נחשב בעל היקף פעילות רחב כאמור. ההשפעה של שינוי זה קובע כי חברת כרטיסי אשראי לישראל בע"מ (להלן: "כאל") תופרד מבנק דיסקונט לישראל בע"מ (להלן: "בנק דיסקונט") אשר סך נכסיו מכלל הנכסים במערכת הינו כ-15.1% ליום 31 בדצמבר 2021 וכ-15.9% ליום 30 בספטמבר 2022. היפרדות כאל מבנק דיסקונט תשלים למעשה את אחד מהמלצותיה של "הוועדה להגברת התחרותיות בשירותים הבנקאיים והפיננסיים הנפוצים בישראל (להלן: "וועדת שטרומ") מיוני 2015 לגבי הפרדת השליטה בחברות כרטיסי אשראי מבנקים בעלי היקף פעילות רחב וזאת על מנת לקדם תחרות במערכת הבנקאית בנוסף, ייתכן כי הבנק הבינלאומי הראשון לישראל בע"מ (להלן: "הבנק הבינלאומי") אשר סך נכסיו עומד על כ-8.2% ליום 30 בספטמבר 2022 מכלל המערכת הבנקאית ונכון למועד דוח זה מחזיק בכ-28.2% בכאל, יהפוך בתום מהלך ההיפרדות של בנק דיסקונט מכאל לבעל השליטה בכאל ללא צורך ברכישה נוספת של מניות.

תרשים 1: התפלגות סך הנכסים בחמשת הבנקים הגדולים במערכת³

¹ הוועדה לבחינת התחרות בשוק האשראי

² שווי נכסיו של בנק כפי שמופיע במאזן הבנק בדוח הכספי

³ מקור: דוחות כספיים ועיבוד נתונים ע"י מידרוג

נקיטת פעולות ורפורמות מצד בנק ישראל בשנים האחרונות מוביל לקידום התחרות במערכת הבנקאית

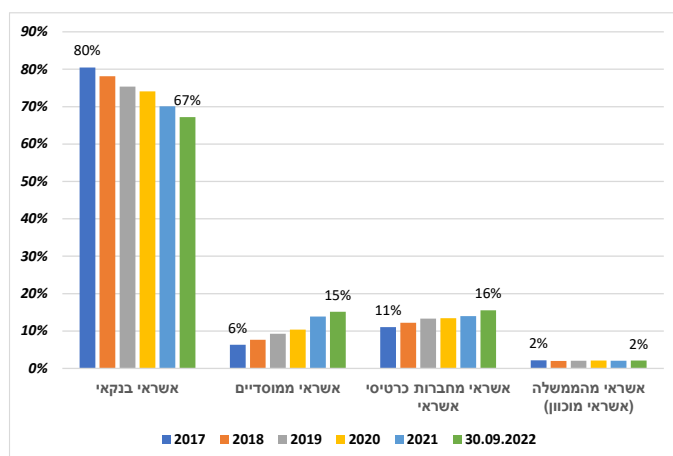
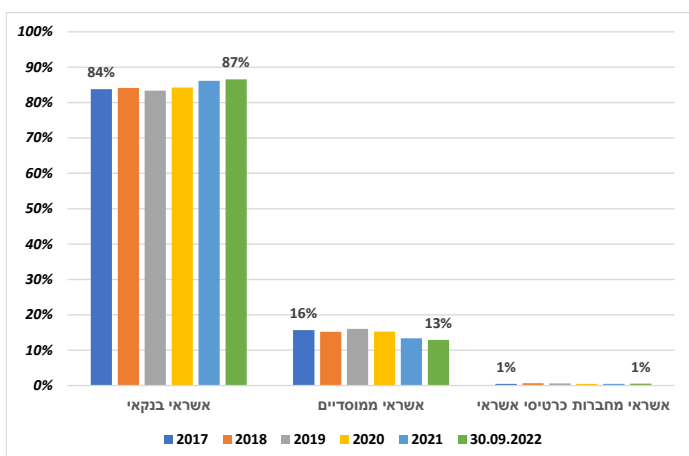
שינוי תקנות הבנקאות מצד משרד האוצר ובנק ישראל מצטרף למהלכים ורפורמות שונות של בנק ישראל אשר מוביל בשנים האחרונות לקידום התחרות במערכת הבנקאית וצמצום הריכוזיות. אלו, מתבטאים בין היתר בהכנסת שחקנים חדשים למערכת, כפי שמשקף במתן "רישיון בנק והיתרים לשליטה בבנק" לשני בנקים חדשים תוך תקופה של שלוש שנים, מעבר מהיר של לקוחות בתוך המערכת הבנקאית ("מעבר בקליק"), פתיחת מאגר מערכת נתוני אשראי וקידום רפורמת בנקאות פתוחה אשר מאפשר שיתוף נתוני מידע באמצעות הסכמת הלקוח לפתיחת ממשק בין נותן שירותים פיננסיים לבין שאר נותני שירותים. להערכתנו, פעולות אלה מצד בנק ישראל מעודדת קידום תחרות במערכת הבנקאית. בנוסף, קידום התחרות במערכת הבנקאית בטווח הארוך, עלולה להביא לשחיקה ברווחיות הבנקים ובהתאם השלכה שלילית על סיכון האשראי. מנגד, התייעלות תפעולית ושיתופי פעולה בתחום הפינטק הינם גורמים ממתנים לשחיקת הרווחיות.

הרחבת מאגר נתוני אשראי לעסקים הקטנים והבינוניים צפויה לצמצם את ריכוזיות הבנקים במגזר העסקי

כמו כן, באפריל 2019 הושקה מערכת נתוני אשראי של בנק ישראל, כחלק מהצעדים לקידום התחרות בשוק האשראי. מאגר זה מאפשר ללקוח לקבל אשראי צרכני מגופים בנקאיים ו/או גופים חוץ בנקאיים בתנאים מיטביים, זאת בהתאם לדירוג האשראי האישי של אותו לקוח. ע"פ תרשים 2 ניתן לראות כיצד ריכוזיות הבנקים במתן אשראי קמעונאי פוחתת ומצד שני שיעור האשראי המועמד על ידי גופים חוץ בנקאיים הולך וצומח השנים האחרונות. ונובעת בין היתר מכניסה של פעילות מאגר נתוני אשראי. על כן, ניתן לראות בתרשים 2 כי בשנת 2017 האשראי הקמעונאי שניתן ע"י הבנקים עמד על כ-80% ובסוף רבעון 3 בשנת 2022 על כ-67% לעומת זאת, במתן אשראי למגזר העסקי אין תחרות לגופים הבנקאיים (כפי שניתן לראות בתרשים 3) ויתרה מכך, הבנקים מחזקים את מעמדם באשראי המועמד למגזר העסקי. כאשר נכון ליום 30.09.2022 כ-87% ממתן האשראי העסקי ניתן ע"י הבנקים לעומת 84% בשנת 2017. ביום 20 ביולי 2022 בנק ישראל פרסם כי הוא מקדם גם מאגר נתוני אשראי למגזר העסקי (עסקים קטנים ובינוניים). אנו סבורים כי הרחבת מאגר נתוני אשראי למגזר העסקי לצד קידום רפורמת בנקאות פתוחה תאפשר לגופים חוץ בנקאיים נוספים לחתם באופן טוב יותר עסקים קטנים ובינוניים, מהלך שעשוי להוביל לצמצום הריכוזיות ועלייה בתחרות במערכת הבנקאית ובכך תאפשר לעסקים קטנים להפחית את התלות במימון מצד המערכת הבנקאית, תרחיב את אפשרויות המימון של מגזר ותאפשר לעסקים הקטנים והבינוניים להיות יותר יעילים.

תרשים 3: התפלגות אשראי למגזר העסקי בין השנים 2017 ועד סוף רבעון 3 בשנת 2022⁶⁵

תרשים 2: התפלגות אשראי למשקי בית שלא לדיור בין השנים 2017 ועד סוף רבעון 3 בשנת 2022⁴

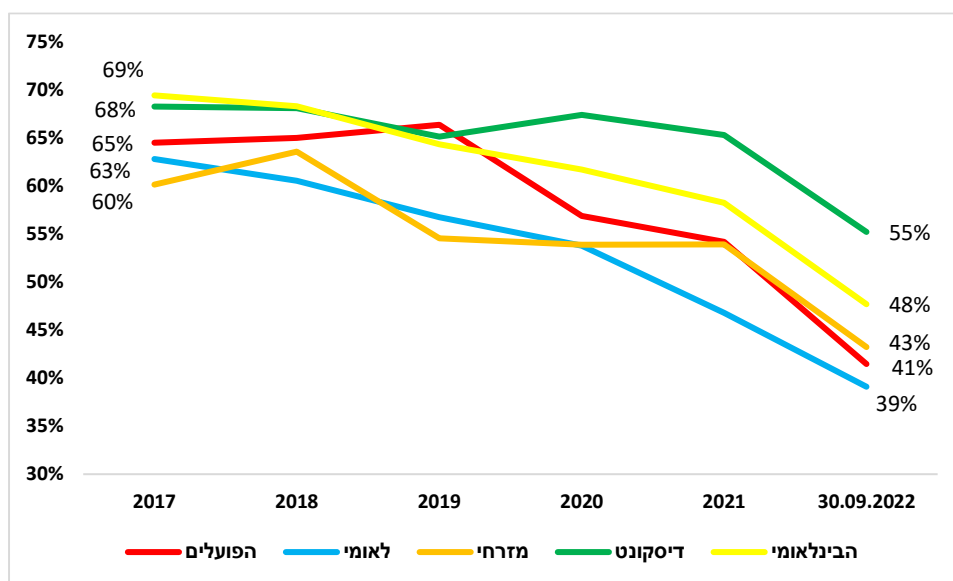

⁴ מקור: בנק ישראל ועיבוד נתונים ע"י מידרוג
⁵ מקור: בנק ישראל ועיבוד נתונים ע"י מידרוג.
⁶ ללא אשראי מתושבי חוץ

צפי לשיפור ביחסי היעילות של בנק דיסקונט עקב ההיפרדות מנאל ורישום רווח חד פעמי; מנגד צפי לירידה בחלקו של המגזר הקמעונאי בפיזור מקורות ההכנסה

בהתאם לתקנות הבנקאות שאישרה ועדת הכספים, בנק דיסקונט יחויב במכירת השליטה בחברת כאל (נכון למועד דוח זה מחזיק בנק דיסקונט ב-71.8% מחברת כאל) וזאת עד תום שלוש שנים מיום פרסום התקנות או עד תום ארבע שנים בנסיבות מסוימות. כצפוי, בנק דיסקונט עתיד לרשום רווח הון חד פעמי ממכירת כאל, שצפוי להשפיע לחיוב על יחס היעילות התפעולית של הבנק (יחס היעילות בבנק דיסקונט ברבעון השלישי של שנת 2022 עמד על כ-55% לעומת כ-43% במוצע לאותו מועד בקבוצת השוואה). כמו כן, אנו מעריכים כי חלקו של המגזר הקמעונאי בפיזור מקורות ההכנסה של הבנק צפוי לקטון עקב מרכיב גבוה יחסית של הכנסות מעמלות מפעילות כרטיסי אשראי אשר נובעת בין היתר מפעילות של כאל. יש לציין, כי יחס היעילות במערכת בשנים האחרונות השתפר בצורה משמעותית (תרשים 4) מכ-65% במוצע בשנת 2017 לכ-56% בשנת 2021 ולכ-45% במוצע ברבעון השלישי של שנת 2022. שיפור זה נבע מתהליכי התייעלות תפעולית בכלל הבנקים אשר כללו צמצום כוח אדם, סגירה וצמצום של שטחי סניפים ומתהליכי דיגיטציה אשר תרמו אף הם לשיפור ההתייעלות. בנוסף, חל שיפור חד ביעילות התפעולית בשנה האחרונה במערכת אשר נבע בין היתר מעליית ריבית בנק ישראל ומסביבה אינפלציונית גבוהה אשר השפיעו לחיוב על היקפי הכנסות הריבית מיתרת האשראי לציבור.

תרשים 4: התפלגות הוצאות תפעוליות/הכנסות בחמשת הבנקים הגדולים במערכת⁷

דוחות קשורים

[דירוג בנקים - דוח מתודולוגי, ספטמבר 2019](#)

[סולמות והגדרות הדירוג של מידרוג](#)

הדוחות מפורסמים באתר מידרוג www.midroog.co.il

תאריך הערת הענף: 13.02.2023

⁷ מקור: דוחות כספיים ועיבוד נתונים ע"י מידרוג

© כל הזכויות שמורות לחב' מידרוג בע"מ (להלן: "מידרוג")

מסמך זה לרבות פסקה זו כולל זכויות יוצרים של מידרוג והינו מוגן על ידי זכויות יוצרים ודיני הקניין הרוחני. אין להעתיק מסמך זה או בכל דרך אחרת לסרוק, לשכתב, להפיץ, להעביר, לשכפל, להציג, לתרגם או לשמור אותו לשימוש נוסף למטרה כלשהי, באופן שלם או חלקי, בכל צורה, אופן או בכל אמצעי, ללא הסכמה של מידרוג מראש ובכתב.

אזהרה הנוגעת למגבלות הדירוג ולסיכויי הסתמכות על דירוג וכן אזהרות והסתייגויות בנוגע לפעילות של מידרוג בע"מ ולמידע המופיע באתר האינטרנט שלה

דירוגים ו/או פרסומים שהונפקו על ידי מידרוג הנם או שהם כוללים חוות דעת סובייקטיביות של מידרוג ביחס לסיכון האשראי היחסי העתידי של ישויות, התחייבויות אשראי, חובות ו/או מכשירים פיננסיים דמויי חוב, נכון למועד פרסומם וכל עוד מידרוג לא שינתה את הדירוג או הפסיקה אותו. פרסומי מידרוג יכולים לכלול גם הערכות המבוססות על מודלים כמותיים של סיכויי אשראי וכן חוות דעת נלוות. דירוגי מידרוג ופרסומיה אינם מהווים הצהרה בדבר נכונותן של עובדות במועד הפרסום או בכלל. מידרוג עושה שימוש בסולמות דירוג לשם מתן חוות דעתה בהתאם להגדרות המפורטות בסולם עצמו. הבחירה בסימול כמשקף את דעתה של מידרוג ביחס לסיכון אשראי משקפת אך ורק הערכה יחסית של סיכון זה. הדירוגים שמנפיקה מידרוג הינם לפי סולם מקומי וכאלה הם מהווים חוות דעת ביחס לסיכויי אשראי של מנפיקים וכן של התחייבות פיננסיות בישראל. דירוגים לפי סולם מקומי אינם מיועדים להשוואה בין מדינות אלא מתייחסים לסיכון אשראי יחסי במדינה מסוימת.

מידרוג מגדירה סיכון אשראי כסיכון לפיו ישות עלולה שלא לעמוד בהתחייבויותיה הפיננסיות החוזיות במועד וכן ההפסד הכספי המשוער במקרה של כשל פירעון. דירוגי מידרוג אינם מתייחסים לכל סיכון אחר, כגון סיכון המתייחס לנזילות, לערך השוק, לשינויים בשערי ריבית, לתנודתיות מחירים או לכל גורם אחר המשפיע על שוק ההון.

הדירוגים המונפקים על ידי מידרוג ו/או פרסומיה אינם מהווים המלצה לרכישה, החזקה ו/או מכירה של אגרות חוב ו/או מכשירים פיננסיים אחרים ו/או כל השקעה אחרת ו/או להימנעות מכל אחת מפעולות אלו.

הדירוגים המונפקים על ידי מידרוג ו/או פרסומיה אף אינם מהווים ייעוץ השקעות או ייעוץ פיננסי, וכן אין בהם משום התייחסות להתאמה של השקעה מסוימת למשקיע מסוים. מידרוג מנפיקה דירוגים תחת ההנחה שכל העושה שימוש במידע המפורט בהם ובדירוגים, ינקוט זהירות ראויה ויבצע את ההערכות שלו (בעצמו ו/או באמצעות אנשי מקצוע המוסמכים לכך) בדבר הכדאיות של כל השקעה בכל נכס פיננסי שהוא שוקל לרכוש, להחזיק או למכור. כל משקיע צריך להסתייע בייעוץ מקצועי בקשר עם השקעותיו, עם הדין החל על ענייניו ו/או עם כל עניין מקצועי אחר.

מידרוג איננה מעניקה שום אחריות, מפורשת או משתמעת, ביחס לדיוק, להיותו מתאים למועד מסוים, לשלמותו, לסחירותו או להתאמה לכל מטרה שהיא של כל דירוג או חוות דעת אחרת או מידע שנמסר או נוצר על ידי מידרוג בכל דרך ואופן שהוא.

דירוגי מידרוג ופרסומיה אינם מיועדים לשימוש של משקיעים פרטיים והיה זה בלתי אחראי ובלתי הולם למשקיע פרטי לעשות שימוש בדירוגים של מידרוג או בפרסומיה בקבלתה של החלטת השקעה על ידו. בכל מקרה של ספק, מן הראוי שיתיעץ עם יועץ פיננסי או מקצועי אחר.

כל המידע הכלול בדירוגים של מידרוג ו/או בפרסומיה ואשר עליו היא הסתמכה (להלן: "המידע"), נמסר למידרוג על ידי מקורות מידע (לרבות הישות המדורגת) הנחשבים בעיניה לאמינים. מידרוג איננה אחראית לנכונותו של המידע והוא מובא כפי שהוא נמסר על ידי אותם מקורות מידע. מידרוג נוקטת באמצעים סבירים, למיטב הבנתה, כדי שהמידע יהיה באיכות ובהיקף מספקים וממקורות הנחשבים בעיניה לאמינים לרבות מידע שהתקבל מצדדים שלישיים בלתי תלויים, אם וככל שהדבר מתאים. יחד עם זאת, מידרוג איננה גוף המבצע ביקורת ולכן היא איננה יכולה לאמת או לתקף את המידע. האמור בפרסומיה של מידרוג, למעט כאלה שהוגדרו על ידה במפורש כמתודולוגיות, אינם מהווים חלק ממתודולוגיה על פיה עובדת מידרוג. מידרוג רשאית לסטות מן האמור בכל פרסום כזה, בכל עת.

בכפוף לאמור בכל דין, מידרוג, הדירקטורים שלה, נושאי המשרה שלה, עובדיה ו/או כל מי מטעמה שיהיה מעורב בדירוג, לא יהיו אחראים מכוח הדין כלפי כל אדם ו/או ישות, בגין כל נזק ו/או אובדן ו/או הפסד, כספי או אחר, ישיר, עקיף, מיוחד, תוצאתי או קשור, אשר נגרם באופן כלשהו או בקשר למידע או לדירוג או להליך הדירוג, לרבות בשל אי מתן דירוג, גם אם נמסרה להם או למי מטעמם הודעה מראש בדבר האפשרות להתרחשותו של נזק או אובדן או הפסד כאמור לעיל, לרבות, אך לא רק, בגין: (א) כל אובדן רווחים, בהווה או בעתיד, לרבות אובדן הזדמנויות השקעה אחרות; (ב) כל הפסד ו/או אובדן ו/או נזק שנגרם כתוצאה מהחזקה ו/או רכישה ו/או מכירה של מכשיר פיננסי, בין אם הוא היה נשוא דירוג שהונפק על ידי מידרוג ובין אם לאו; (ג) כל הפסד ו/או אובדן ו/או נזק, אשר נגרמו בקשר לנכס פיננסי מסוים, בין השאר אך לא רק, כתוצאה או בקשר עם רשלנות (להוציא מרמה, פעולה בזדון או כל פעולה אחרת שהדין אינו מתיר לפטור מאחריות בגינה), מצדם של דירקטורים, נושאי משרה, עובדים ו/או כל מי שפועל מטעמה של מידרוג, בין במעשה ובין במחדל.

מידרוג מקיימת מדיניות ונהלים ביחס לעצמאות הדירוג ותהליכי הדירוג.

דירוג שהונפק על ידי מידרוג עשוי להשתנות כתוצאה משינויים במידע שעליו התבסס הדירוג ו/או כתוצאה מקבלת מידע חדש ו/או מכל סיבה אחרת. עדכונים ו/או שינויים בדירוגים מופיעים באתר האינטרנט של מידרוג שכתובתו: <http://www.midroog.co.il>